

Emme saa unohtaa ...

Olemme kokoontuneet katumusjumalanpalvelukseen. Ehkä jollekulle nousee kysymys: miksi jälleen? Onko se tarpeellista – eikä meidän pikemminkin tulisi pitäytyä siihen, mitä Jumala on luvannut kansalleen ja seistä näihin lupauksiin luottaen Israelin rinnalla? Eikö pääministerin anteeksipyyntö syksyllä 2000 Suomen valtion puolesta ole tarpeeksi ja eikö riitä, että kirkko myönsi vaienneensa juutalaisvainoista ja pyysi anteeksi juutalaisyhteisöltä? Eikö riitä, että eri julkaisuissa on paljastettu häpeätahroja Suomen suhtautumisessa juutalaispakolaisiin sodan aikana? Ovathan monet yksityiset ja Israel-järjestöt nähneet ja tunnustaneet syyllisyytemme juutalaista kansaa kohtaan. Pidettiin-hän Suomessa jo viime vuonna katumusjumalanpalvelus Isonkyrön kirkossa. Eikö ole jo kylliksi puhuttu maamme syyllisyydestä ja kauan sitten tapahtuneista asioista?

Synti ei häviä ajan kuluessa. Dorothea Bothz sanoi Zürichissä vuonna 1999 pidetyssä katumusjumalanpalveluksessa: “Raamatussa ei sanota yhdessäkään kohdassa, että jos jotain on tapahtunut yli kaksi tai kolme sataa vuotta sitten, se alkaisi haalistua tai että synty kellastuisi vähitellen, niin että se joskus lakkaisi olemasta.” Historia ei lopu koskaan, historia ei katoa koskaan. Emme saa unohtaa, meidän tulee *haluta* muistaa. Millainen on asenteeni? Miten kansani historia koskettaa minua, sodan jälkeen syntyneitä suomalaista? Enhän ole itse syyllistynyt mihinkään niistä häpeällisistä teoista, joita viime vuosina on vähä vähältä tullut valoon. Tekeehän usein kipeää, kun lapsuudessa ja nuoruudessa saamaamme Suomi-kuvaan tulee säröjä. – Ei olekaan kyse henkilökohtaisesta syyllisyydestä, vaan on kyse siitä, samaistunko kansani syyllisyyteen, nöyryyntyä oman kansani syyllisyyden alla, kuten Daniel, joka samaistui kansansa syntiin ja pyysi Herralta armoa rukoillen: *Me olemme tehneet väärin, me olemme tehneet syntiä ...*

Puhun tietoisesti sodanjälkeiseen sukupolven kuuluvana. Nyt on kysymys meistä, koska myös meidän aikanamme tahdotaan kieltää Israelin olemassaolon oikeus. “Se joka ei muista historiaa, on tuomittu elämään sen uudestaan” (George Santayana). Jotta emme itse tekisi samoja virheitä kuin vanhempamme ja isovanhempamme, on tärkeää, että suuntamme on oikea. Mikä auttaa meitä reagoimaan ja toimimaan oikein? Katumus ja parannus. Tämän ovat sisarkuntamme perustajat, äiti Basilea ja äiti Martyria, sekä ensimmäiset sisaremmme kokeneet lukemattomia kertoja: aito sydämen katumus ja parannus ei koskaan johda harhaan.

Mitä sitten katua, mistä tehdä parannusta?

Albert Einstein totesi paetessaan: “*Maailma on aivan liian vaarallinen paikka elää, ei niiden ihmisten vuoksi, jotka tekevät pahaa, vaan niiden ihmisten, jotka seisovat vieressä ja antavat sen tapahtua.*”

Tässä yhteydessä haluaisin mainita muutamia, osittain vasta viime vuosien tutkimuksissa paljastuneita asioita:

Välirauhan aikana Suomi tukki juutalaisilta ainoan mahdollisen pakoreitin. Toukokuussa 1940 Saksan juutalaisyhteisö oli pyytänyt Thordénin varustamo-avaamaan laivalinjan Petsamosta Yhdysvaltoihin, koska sotatoimien seurauksena kaikki muut pakotiet olivat sulkeutuneet. Kansallisen edun vuoksi Suomi kieltäytyi auttamasta. Valtiot. toht. Taimi Torvisen mukaan “Suomesta olisi voinut tulla huomattavan juutalaismäärän pelastaja”. Välinpitämättöminä juutalaisten hädälle jäimme “seisomaan viereen”.

Suomen ja Saksan välisessä vankien vaihdossa toisen maailmansodan aikana Suomen lasketaan kaikessa hiljaisuudessa luovuttaneen yli 2000 vangin joukossa ainakin 70 juutalaista. Rony Smolar kirjoittaa kirjassaan SETÄ STILLER VALPON JA GESTAPON VÄLISSÄ, että vuosina 1941-42 luovutettiin yhdeltä suomalaiselta vankileiriltä yhteensä 351 vankia. “Nimistä päätellen heistä suuri osa oli juutalaisia. Vaikka juutalaisten lisäksi Suomesta olisi luovutettu muitakin vankeja, olisi armeijan johdon pitänyt tietää, mikä kohtalo erityisesti juutalaisia odotti.” Luovutuksista Smolar toteaa: “On vaikea käsittää, että sellaista on voinut tapahtua humanisessa Suomessa.”

Näistä häpeällisistä tosiasioista on vaiettu meidän päiviimme asti – tuskin kukaan on halunnut tutkia niitä. Semy Kahan kertoi syksyllä 2001 Etelä-Suomen Sanomissa erään suomalaisen tutkijan myöntäneen, että hän pidättäytyi etsimästä lopullista vastausta kysymykseen siitä, oliko luovutettujen vankien joukossa myös juutalaisia. Elina Sanan mukaan “luovutuksista vastanneet poliisi- ja sotilaselimet tuhosivat tietoisesti jatkosodan loppuvaiheessa suurimman osan luovutettuja koskevista arkistoista, jotta luovutuksista ei jäisi tietoja historiaan”. Voimme kysyä: Olisiko arkistojen tuhoaminen ollut tarpeellista, jos ei olisi ollut jotain salattavaa?

Sodan jälkeen 1947-48 Suomen valtiollisen poliisin päällikkö Arno Anthoni joutui vastaamaan Turun hovioikeudessa kahdeksan juutalaisen luovuttamisesta Saksaan. Hän kiisti, että valtiollinen poliisi olisi suunnitellut juutalaispakolaisten luovuttamista. Syyte hylättiin. Korkein oikeus muutti päätöstä vain

siten, että antoi Anthonille varoituksen jatkuvasta varomattomuudesta virantoimituksessa. Valtio maksoi Anthonille korvausta tämän pitkästä tutkintovankeusajasta. Tätä juridista näytelmää on luonnehdittu yhdeksi Suomen merkellisimmistä oikeudenkäynneistä. Sisäministeriä, Anthonin esimiestä, ei edes asetettu syytteeseen. Suomesta turvapaikkaa hakeneelle ja maasta karkotetulle mutta keskitysleiriltä hengissä selviytyneelle uhrille, Georg Kollmannille, sen sijaan ei herunut valtiolta lainkaan korvauksia. Smolar kirjoittaa: “Juutalaispakolaisten luovutuskysymys oli poistunut päiväjärjestyksestä. Vai oliko? Jäljelle jäi häpeä.”

Tutkimatta on jätetty myös maastamme karkotettujen juutalaispakolaisten omaisuus. Tiedossa on vain, että yksi kahdeksasta luovutetusta jätti Suomeen nykyrahassa lähes kahden miljoonan euron omaisuuden. Luovutetun veli kävi vuonna 1946 Suomessa. Silloin etsittiin myös omaisuutta, mutta Rony Smolarin mukaan “ponnistelut törmäsivät viranomaisten sekä hänen entisten liikeuttaviensa yhteistyöhaluttomuuteen”.

Nämä suurelta osalta vasta hiljattain julkisuuteen tulleet tosiasiat ovat olleet meille järkytys. Olimmehan aina pitäneet kotimaatamme suvaitsevana ja humanisena, kuulleet ja lukeneet kansamme historiasta vain hyvää käyttäytymistä juutalaisia kohtaan. Ylpeytemme ja välinpitämättömyytemme puhuvat kuitenkin toisenlaista kieltä kuin suvaitsevaisuus ja humanisuus. Suomi on monen muun Euroopan “kristillisen” maan tavoin syylistynyt juutalaisten häpäisemiseen, syrjimiseen ja karkotuksiin. Emme voi asettua minkään maan yläpuolelle, voimme vain nöyryyä oman syyllisyytemme alla.

Ehkä joku meistä ajattelee: tuo kaikki ei koske minua. Mutta meidän on kysyttävä itseltämme: Miten olisin reagoinut, jos olisin elänyt silloin tai joutunut tekemisiin näiden asioitten kanssa? Miten olisin menetellyt, jos itse olisin ollut heidän asemassaan?

En ole edellisiä sukupolviani parempi. Kun ajattelen, miten olisin ehkä reagoinut vastaavassa tilanteessa tai miten reagoin nyt, tämän päivän Israelia koskeviin uutisiin, tämän päivän antisemitismin ja Israel-vastaisuuden hälyttävään nousuun, mielessäni ovat yhä useammin keskitysleiriltä selviytyneen Nobelin rauhanpalkinnon saajan Elie Wieselin sanat:

Rakkauden vastakohta ei ole viha, toivon vastakohta ei ole epätoivo, henkisen terveyden ja terveän järjen vastakohta ei ole mielenvikaisuus, muistamisen vastakohta ei ole unohtaminen, vaan se on aina ja joka kerran välinpitämättömyys.

Kun pääkaupungissamme paljastettiin marraskuussa 2000 muistomerkki “Apua anovat kädet” kahdeksan luovutetun juutalaisen muistolle, Helsingin juutalaisen seurakunnan puheenjohtaja Gideon Bolotowsky ilmaisi saman asian näin: “*Juutalaisvainot eivät tapahtuneet siksi, että natsseja oli niin paljon ja vastustajia vähän, vaan siksi että oli niin paljon välinpitämättömiä.*” Eräs toimittaja kirjoitti tapahtumasta: “Kun muistomerkki paljastettiin syysmyrskyn piiskaamalla Tähtitorninmäellä, taivaskin ‘itki’ koko tilaisuuden ajan”. Kenties taivas ‘itkee’ meidän välinpitämättömyyttämme vielä enemmän kuin tapahtuneita julmuuksia.

Tämä välinpitämättömyys syyttää minua, tästä välinpitämättömyydestä tahdon tehdä parannusta samaistuen oman kansani tekosynteihin ja tekemättä jättämisiin. Varsinkin kun luen Raamatusta, mitä Jumala sanoo kansastaan Israelista 5. Mooseksen kirjassa (7:6-8a):

“Sinä olet Herralle, Jumalallesi, pyhitetty kansa; Herra, sinun Jumalasi, on valinnut sinut omaisuuskansakseen ennen kaikkia muita kansoja, mitä maan päällä on. Ei Herra sen tähden ole mielistynyt teihin ja valinnut teitä, että olisitte lukuisimmat kaikkia muita kansoja, sillä tähän olette kaikkia muita kansoja vähälukuisemmat, vaan sen tähden, että Herra rakasti teitä.”

Tätä Jumalan valitsemää ja rakastamaa kansaa kohtaan olemme tehneet syntiä sekä kristittyinä että suomalaisina. Ja siksi pidämme katumusjumalanpalveluksen.

Lähteet:

Kahan, Semy: SUOMI LUOVUTTI ENEMMÄN KUIN KAHDEKSAN JUUTALAISTA. Etelä-Suomen Sanomat 24.11.2001.

Kuparinen, Eino: ALEKSANDRIASTA AUSCHWITZIIN - ANTISEMITISMIN PITKÄ HISTORIA. Atena Kustannus Oy, 1999.

Riutta, Ulla: VÄLINPITÄMÄTTÖMYYTTÄKIN SYYTÄ PYYTÄÄ ANTEEKSI. Kristityn Vastuu 9.11.2000.

Sana, Elina: LUOVUTETUT. WSOY, 2003; Suominen, Elina (nyk. Sana): KUOLEMAN LAIVA S/S HOHENHÖRN – JUUTALAISSAKOLAISTEN KOHTALO SUOMESSA. WSOY, 1979.

Smolar, Rony: SETÄ STILLER VALPON JA GESTAPON VÄLISSÄ. Kustannus Oy Tammi, 2003.

Torvinen, Taimi: SUOMEN EDUNVALVONTA SULKI PAKOTIEN JUUTALAISILTA. Helsingin Sanomat 24.1.1993.

Sisar Barnaba Vaasan kirkossa 15.5.2004 pidetyssä katumusjumalanpalveluksessa. Aiheeseen liittyvää materiaalia voi tilata osoitteesta:

Evankeliset Mariasisaret, c/o Boije, Almantie 25-27 D 20, 65610 Mustasaari
sähköposti: info-fi@kanaan.org / www.kanaan.org